

والصبر صبر

(يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرْ عَلَيَّ مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿١٠١﴾ وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿١٠٢﴾ وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ﴿١٠٣﴾).

(ای پسرک من، نماز بگزار و امر به معروف کن و نهی از منکر نما و بر هر چه به تو رسد صبر کن که این از مهم‌ترین کارهاست * با تکبر از مردم روی مگردان و به خودپسندی بر زمین راه مرو، زیرا خدا هیچ نازخرامنده فخر فروشی را دوست ندارد * در رفتار راه میانه را برگزین و آوازت را فرود آر، زیرا ناخوش‌ترین، بانگ‌ها، بانگ خران است)؛(1).

و عن أبي عبد الله (ع): قال رسول الله: (لا حاجة لله فيمن ليس في ماله وبدنه نصيب) (102).

از ابی‌عبدالله (ع) نقل شده است که پیامبر خدا (ص) فرمود: (خداوند هیچ حاجتی به کسی که مال و بدنش نفعی به دیگری نمی‌رساند ندارد). (2).

و عن رسول الله عندما سئل من أشد الناس بلاءً في الدنيا؟ فقال: (النبيون ثم الأمثل فالأمثل، ويبتلى المؤمن بعد على قدر إيمانه وحسن أعماله، فمن صح إيمانه وحسن عمله أشد بلاءه، ومن سخط إيمانه وضعف عمله قل بلاءه) (103).

از پیامبر خدا (ص) پرسیده شد: گرفتارترین مردم در دنیا چه کسانی هستند؟ فرمود: (ابتدا پیامبران، سپس جانشینان و جانشینان آنها و سپس مؤمن به اندازه‌ی درجه‌ی ایمان و حسن عملش؛ هر چه ایمانش بیشتر و عملش نیکوتر باشد گرفتاری‌اش بیشتر و هر چه ایمانش ضعیف‌تر و عملش کمتر باشد گرفتاری‌اش کمتر است). (3).

وقال أمير المؤمنين (ع): (لو أحبني جبل لتهافت) (104).

امیرالمؤمنین (ع) فرمود: (اگر کوه مرا دوست می‌داشت، منهدم می‌شد). (1).

وقال (ع): (من أحبنا أهل البيت فليستعد للبلاء جلباباً) [105].

و همچنین فرمود: (دوستان اهل بیت برای گرفتاری، لباسی آماده کنند). (2)

فالمؤمن مبتلى ولا بد له من الصبر سلاحاً قوياً يواجه به المصائب والابتلاءات.

مؤمن همیشه گرفتار است و باید از صبر به عنوان سلاحی قوی در مقابل مصیبت‌ها و گرفتاری‌ها استفاده کند.

والصبر في سبيل الله من أعظم العبادات وله مظاهر كثيرة: منها الصبر على العبادة، والصبر عن المعصية، والصبر عند المصيبة، ولعل من أعظم مصاديق الصبر تحمل المشقة والمصائب التي تعترض الإنسان المؤمن الذي يخلص في طاعة الله؛ حيث إنه يواجه الباطل بما فيه من طواغيت ومترفين وجهال، فاصبروا أيها المؤمنون والمؤمنات على الأذى الذي تتعرضون له من الطواغيت وعبيدهم من مترفين وسفهاء، وعضوا على دينكم بالنواجذ، واصبروا على ضيق المعيشة، ولا توردوا أنفسكم موارد الهلكة، فهذه الحياة ساعة الموت لا يراها الإنسان إلا كساعة ما لبث أن يعرف الناس فيها.

صبر در راه خداوند از عظیم‌ترین عبادت‌هاست و شکل‌های مختلفی دارد؛ صبر در انجام عبادت‌ها، صبر در مقابل معصیت، صبر در هنگام مصیبت و از مهم‌ترین و عظیم‌ترین مصادیق صبر، تحمل مشقت‌ها و مصیبت‌هایی است که هر انسان مؤمن برای اطاعت خالصانه خدا - هنگامی که با باطل و آنچه از طاغوتیان و ثروتمندان و جاهلان در آن هستند مواجه می‌شود - تحمل می‌کند. ای برادران و خواهران مؤمن، بر آزار و اذیتی که از طرف طاغوتیان و بندگانشان از ثروتمندان و نادانان می‌آید، صبور و شکیبا باشید و با چنگ و دندان از دین خود محافظت کنید. بر تنگدستی زندگی صبور باشید و خود را در معرض هلاکت نیندازید، زیرا زندگی، ساعتی بیش نیست و با رسیدن مرگ، انسان آن را جز ساعتی نمی‌بیند که در آن درنگی کرده و فقط مردم را در آن شناخته است.

واعلموا أنّ دنيا زويت عن محمد بن عبد الله لا خير فيها، فاعملوا على إصلاح دينكم لتصلح دنياكم وأخراكم، عن رسول الله: (ليأتين على الناس زمان لا يسلم لذي دين دينه إلا من يفر من شاهق إلى شاهق، ومن حجر إلى حجر كالثعلب بأشباهه. قالوا: ومتى ذلك الزمان يا رسول الله؟ قال: إذا لم ينل المعيشة إلا

بمعاصي الله فعند ذلك حلت العزوبة. قالوا: يا رسول الله أمرتنا بالتزويج!! قال: بلى، ولكن إذا كان ذلك الزمان فهلاك الرجل على يدي أبويه فإن لم يكن له أبوان فعلى يدي زوجته وولده، فإن لم يكن له زوجة ولا ولد فعلى يدي قرابته وجيرانه. قالوا: وكيف ذلك يا رسول الله؟ قال: يعيرونه بضيق المعيشة ويكلفونه ما لا يطيق حتى يوردونه موارد الهلكة) ([106]).

بدانید در دنیایی که از محمد بن عبدالله (ص) منع شد خیری نیست؛ پس سعی در اصلاح دین خود داشته باشید تا دنیا و آخرت شما اصلاح شود. پیامبر خدا (ص) فرمود: (زمانی بر مردم فراخواهد رسید که هیچ دینی سالم نمی‌ماند و دین‌داران همانند روباهان که فرزندان خود را به دندان می‌گیرند، دین خود را گرفته از کوهی به کوهی و از سنگی به سنگی فرار می‌کنند. گفتند: ای پیامبر خدا، این زمان کی فرا می‌رسد؟ فرمود: زمانی که معیشت، فقط با معصیت خدا به دست می‌آید و بعد از آن ازدواجی صورت نمی‌گیرد. گفتند: ای پیامبر خدا، تو ما را به ازدواج امر کردی! فرمود: بله! ولی آن زمان که فرا رسد مرد به دست والدینش، اگر والدینی نداشت به دست همسر و فرزندش، و اگر این‌ها را نداشت به دست اقوام و همسایگانش به هلاکت می‌رسد. گفتند: ای پیامبر خدا، چگونه این چنین می‌شود؟ فرمود: او را به‌خاطر تنگدستی در امرار معیشت تحقیر و بیشتر از حد توانش از او مطالبه می‌کنند، به‌حدی که زمینه هلاکت او را مهیا می‌سازند.) (1).

أيها الأحبة تحملوا المشقة واقبلوا القليل من الحلال، وأقلوا العرجة على الدنيا، ولا تدهنوا الطواغيت وأعوانهم، فإن فرج آل محمد وفرجكم قريب إن شاء الله، إنَّ مع العسر يسراً إنَّ مع العسر يسراً، عن رسول الله ، قال: (لا تكونوا ممن خدعته العاجلة وغرته الأمنية فاستهوته الخدعة فركن إلى دار السوء، سريعة الزوال وشيكة الانتقال، إنه لم يبق من دنياكم هذه في جنب ما مضى إلا كإناخة راكب أو صر حالب فعلى ما تعرجون وماذا تنتظرون؟ فكأنكم والله وما أصبحتم فيه من الدنيا لم يكن، وما تصيرون إليه من الآخرة لم يزل فخذوا أهبة لا زوال لنقله وأعدوا الزاد لقرب الرحلة واعلموا أن كل امرئٍ على ما قدم قادم، وعلى ما خلف نادم) ([107]).

ای عزیزان، سختی را تحمل کنید و به روزی حلال هر چند کم باشد، قانع باشید و به دنیا کمتر اهمیت دهید و با طاغوتیان و پیروان آن‌ها معاشرت نکنید. ان شاء الله فرج آل محمد (ع) و فرج شما نزدیک است. (بعد از هر سختی، آسانی است *پس بعد از هر سختی، آسانی است)؛ پیامبر خدا (ص) فرمود: (جزو کسانی نباشید که سرای زودگذر آن‌ها را فریب داده و دار آرزوها آن‌ها را مغرور ساخته است. فریب، زودگذر است و به‌سوی دار عقبی رهسپار خواهی شد. نابودی‌اش سریع و انتقال، نزدیک است. از دنیا چیزی باقی نمانده است، مگر به اندازه سوار شدن بر شتری! به چه اعتماد می‌کنید و منتظر چه هستید؟ به خدا سوگند! گویی آنچه از دنیا در آن بوده‌اید، اصلاً وجود نداشته است و آنچه در مسیر آخرت انجام داده‌اید، پیوسته خواهد بود.

پیوسته آماده انتقال از آن [دنیا] باشید و برای سفر، توشه برگیرید و بدانید هرکسی هر آنچه را فرستاده است در پیش رو خواهد دید و از آنچه پشت سر گذاشته است [و کوتاهی نموده است] پشیمان خواهد شد. (1)

إِذَا كَانَ قَبْلَ أَلْفٍ وَأَرْبَعَمِائَةٍ سَنَةٍ تَقْرِيْبًا لَمْ يَبْقَ مِنَ الدُّنْيَا فِي جَنْبِ مَا مَضَى إِلَّا كَأَنَّاخَةَ رَاكِبٍ، فَاعْلَمُوا أَنَّ مَا بَقِيَ الْيَوْمَ مِنَ الدُّنْيَا لَيْسَ بِشَيْءٍ يَذْكَرُ أَوْ يَمْتَلِئُ، فَلَرَبَّمَا ظَهَرَ الْإِمَامَ الْمَهْدِيَّ (ع) فِي هَذِهِ السَّنَةِ أَوْ فِي السَّنَةِ الَّتِي تَلِيهَا، فَهَلْ نَبْقَى غَافِلِينَ مَنكِبِينَ عَلَى طَلْبِ الدُّنْيَا غَافِلِينَ عَمَّا يَرَادُ بِنَا؟! (النَّاسُ نِيَامُ إِذَا مَاتُوا انْتَبِهُوا) [108].

اگر بیش از هزار و چهارصد سال پیش به انتهای دنیا چیزی بیش از سوار شدن بر پشت شتری باقی نمانده بود اکنون چیزی از آن که قابل ذکر باشد، باقی نمانده است. چه بسا که امام مهدی (ع) امسال یا سال دیگر ظهور کند. آیا باز هم باید غافل و خواب، در طلب دنیا بمانیم؟ غافل از آنچه از ما خواسته شده است؟ (مردم در خواب هستند، چون بمیرند بیدار شوند)؛ (2).

سُئِلَ أَبُو ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لِمَاذَا نَحْنُ نَكْرَهُ الْمَوْتَ فَأَجَابَ: لِأَنَّكُمْ عَمَرْتُمْ دُنْيَاكُمْ وَخَرَبْتُمْ آخِرَتَكُمْ ، وَالْمَرْءُ يَكْرَهُ أَنْ يَنْتَقِلَ مِنْ عِمَارٍ إِلَى خَرَابٍ [109].

از ابوذر (رض) سؤال شد: چرا ما مرگ را دوست نداریم؟ فرمود: زیرا شما دنیای خود را ساخته‌اید و آخرت را خراب کرده‌اید و کسی دوست ندارد از جای آباد به جای خراب منتقل شود. (3)

خَلَقْنَا اللَّهَ لِلْعِبَادَةِ فَوْقَتَنَا يَجِبُ أَنْ يَكُونَ لِلْعِبَادَةِ، وَمَا زَادَ مِنْهُ لَطَلْبِ الرِّزْقِ وَالْعَمَلِ لَا الْعَكْسَ.

خدا ما را برای عبادت خلق کرد؛ پس باید که از عابدین باشیم و هرچه وقت اضافه آمد به روزی و عمل اختصاص دهیم، نه برعکس آن!

قال رسول الله : (أيها الناس إن الرزق مقسوم لن يعدو أمرؤ ما قسم له فأجملوا في الطلب وإن العمر محدود لن يتجاوز أحد ما قدر له ...) [110].

پیامبر (ص) فرمود: (ای مردم، روزی تقسیم شده است و هیچکس بیشتر از قسمت خود روزی ندارد؛ پس خواسته خود را در مطالبه روزی، کم کنید؛ زیرا عمر محدود است و برای هرکس بیشتر از آنچه مقدر شده است، ادامه پیدا نمی‌کند...)(1).

وقال عند منصرفه من أحد: (أيها الناس اقبلوا على ما كلفتموه من إصلاح آخرتكم وأعرضوا عما ضمن لكم من دنياكم ...) ([111]).

پیامبر خدا (ص) هنگامی که از جنگ احد بازمی‌گشت فرمود: (ای مردم، آنچه برای اصلاح آخرت شما تکلیف شده است را انجام دهید و از آنچه دنیا بر شما تحمیل می‌کند، روی برگردانید...)(2).

وقال علي (ع): (لن يفوتك ما قسم لك فأجمل في الطلب، لن تدرك ما زوي عنك فأجمل في المكتسب) ([112]).

علی (ع) فرمود: (آنچه برای تو قسمت شده است، به تو می‌رسد؛ پس از خواسته‌هایی که کن؛ و آنچه برای تو قسمت نشده است به دست تو نمی‌رسد؛ پس به آنچه بدست آوردی، قانع باش)(3).

وقال (ع): (سوف يأتيك أجلك، فأجمل في الطلب، سوف يأتيك ما قدر لك فخفض في المكتسب) ([113]).

و نیز ایشان (ع) فرمود: (مرگ سراغت خواهد آمد، پس از خواسته‌هایی که صرف نظر کن؛ و به تو آنچه مقدر شده است خواهد رسید، پس در روزی قانع باش)(4).

وقال (ع): (عجبت لمن علم إن الله قد ضمن الأرزاق وقدرها وأن سعيه لا يزيد فيما قدر له منها وهو حريص دائب في طلب الرزق) ([114]).

همچنین (ع) فرمود: (در عجبم از کسی که می‌داند خداوند ضامن روزی‌هاست و آن‌ها را مقدر نموده است و تلاش او، روزی‌اش را از آنچه مقدر شده است بیشتر نمی‌کند، با این همه، همواره در طلب روزی، حریص است!)(5).

واعلموا أنّ هذه الأحاديث لا تتناقض مع طلب الرزق والسعي في مناكب الدنيا، ولكنها تعارض الطلب الذي يجعلك تترك العبادة، أو تقصر فيها أو تؤخر الصلاة عن وقتها، أو تهلك بدنك في الطلب، فإنّ لبدنك عليك حقاً.

بدانید این احادیث و روایات هیچ تعارضی با سعی و تلاش برای طلب روزی و تلاش در این دنیا ندارد، بلکه با طلب روزی به گونه‌ای که باعث شود از عبادت کناره‌گیری یا در آن کوتاهی کنی یا نماز را به تأخیر بیندازی و یا بدنت را در طلب روزی به هلاکت افکنی، در تعارض می‌باشد؛ چراکه بدن تو حقی بر تو دارد.

واعلموا أنّ الذي يجهد بدنه لن يقوى على العبادة، فيجب أن يوفر وقتاً للعبادة الواجبة والمستحبة، ونعد العدة لها، وخصوصاً صلاة الليل لا تتركوها على كل حال.

بدانید کسی که جسمش را خسته کند قدرت عبادت ندارد؛ پس باید برای عبادت‌های واجب و مستحب، وقتی در نظر گرفته شود و اسبابش را مهیا نمود، به‌خصوص نماز شب که در هیچ حالتی نباید آن را ترک کرد.

قال الإمام الحسن (ع): (يا هذا لا تجاهد الطلب جهاد المغالب ولا تتكل على التقدير اتكال المستسلم فإن ابتغاء الفضل من السنة والإجمال في الطلب من العفة وليست العفة بدافعة رزقاً ولا الحرص بجالب فضلاً فإن الرزق مقسوم والأجل موقوت واستعمال الحرص يورث المأثم) [115].

امام حسن (ع) فرمود: (ای فلانی، بیشترین تلاشت را برای طلب روزی مکن و مانند کسی که تسلیم شده است، بر تقدیر تکیه مزن که طلب روزی و رحمت، از سنت و کم کردن طلب روزی از عفت است. عفت، روزی را دفع نمی‌کند و حرص و طمع، چیزی اضافه نمی‌نماید؛ چراکه روزی، تقسیم شده است و مرگ، وقت معینی دارد و حرص ورزیدن، گناه به بار می‌آورد). (1)

*****

[101]- لقمان: 17-19.

1- لقمان: 17-19

[102]- الكافي: ج2 ص256، بحار الأنوار: ج64 ص215.

2- الكافي: ج2، ص256؛ بحار الأنوار: ج64، ص215

[103]- الكافي: ج 2 ص 252، وسائل الشيعة (آل البيت): ج 3 ص 261.

3- الكافي: ج 2، ص 252؛ وسائل الشيعة (آل البيت): ج 3، ص 261

[104]- نهج البلاغة بشرح محمد عبده: ج 4 ص 26، بحار الأنوار: ج 34 ص 284.

1- نهج البلاغة با شرح محمد عبده: ج 4، ص 26؛ بحار الأنوار: ج 34، ص 284

[105]- نهج البلاغة بشرح محمد عبده: ج 4 ص 26.

2- نهج البلاغة با شرح محمد عبده: ج 4، ص 26

[106]- مستدرک الوسائل: ج 11 ص 388، شرح ابن أبي الحديد: ج 10 ص 37.

1- مستدرک الوسائل: ج 11، ص 388؛ شرح ابن أبي الحديد: ج 10، ص 37

[107]- بحار الأنوار: ج 74 ص 183، نهج السعادة: ج 7 ص 61.

1- بحار الأنوار: ج 74، ص 183؛ نهج السعادة: ج 7، ص 61

[108]- خصائص الأئمة: ص 112، والحديث عن الإمام علي (ع).

2- خصائص الأئمة: ص 112؛ و حديث از امام علي (ع) می باشد.

[109]- قال رجل لأبي ذر - رحمة الله عليه - ما لنا نكره الموت ؟ فقال: (لأنكم عمرتم الدنيا وخربتم الآخرة ، فتكرهون أن

تتقلوا من عمران إلى خراب) الاعتقادات في دين الإمامية: ص 57.

3- شخصی به ابوذر گفت: چرا ما از مرگ کراهت داریم؟ جواب داد: «زیرا شما دنیای خود را آباد و آخرتتان را خراب کرده اید؛

پس منتقل شدن از جای آباد به جای خراب را خوش ندارید». اعتقادات فی دین امامیه: ص 57.

[110]- مستدرک الوسائل: ج 13 ص 29، بحار الأنوار: ج 74 ص 179.

1- مستدرک الوسائل: ج 13، ص 29؛ بحار الأنوار: ج 74، ص 179

[111]- بحار الأنوار: ج 74 ص 182، نهج السعادة: ج 7 ص 329.

2- بحار الأنوار: ج 74، ص 182؛ نهج السعادة: ج 7، ص 329

[112]- مستدرک الوسائل: ج 13 ص 33، نهج السعادة: ج 7 ص 330.

3- مستدرک الوسائل: ج 13، ص 33؛ نهج السعادة: ج 7، ص 330

[113]- مستدرک الوسائل: ج 13 ص 32، نهج السعادة: ج 7 ص 330.

4- مستدرک الوسائل: ج 13، ص 32؛ نهج السعادة: ج 7، ص 330

[114]- مستدرک الوسائل: ج 13 ص 33، نهج السعادة: ج 7 ص 330.

5 - مستدرک الوسائل: ج 13، ص 33؛ نهج السعادة: ج 7، ص 330

[115]- الحكايات للمفيد: ص 95.

1- حکایات مفید: ص 95